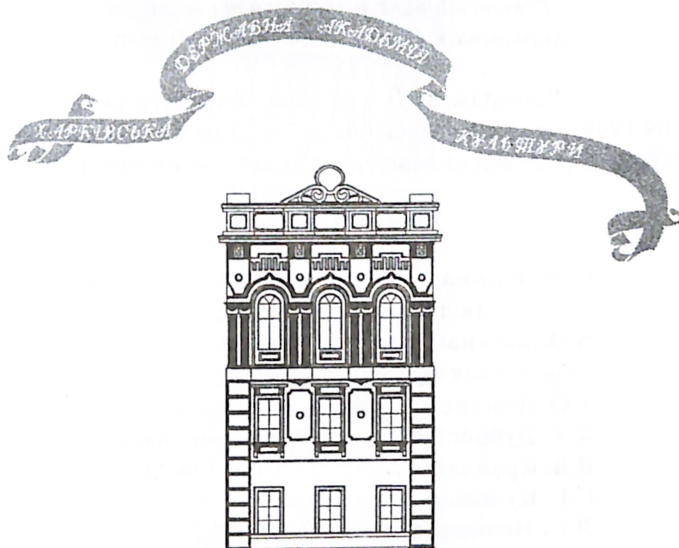

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

ВІСНИК

Харківської державної академії культури

Випуск 3

Збірник наукових праць

Бібліотека ХДАК

інв. № 438098

Харків- ХДАК-2000

11. Кара-Мурза С.Г. Проблемы интенсификации науки: Технология научных исследований. – М.: Наука, 1989. – 247 с.
12. Рожков С.А. Библиометрические методы выявления и анализа научных направлений // Итоги науки и техн. Сер. Информатика /ВИНИТИ.– 1991. – Т.16. – 138 с.
13. Танатар Н.В. Информационно-аналитические системы оценки состояния науки // Наука та наукознавство. – 1996. - №3-4. – С. 124-132.
14. Татаринев Ю.Б. Проблемы оценки результатов научной деятельности // Социальная динамика науки. – М., 1995. – С. 71-105.
15. Чачко А.С. Библиотечный специалист: особенности труда и профессионализации. – 2-е изд. – К.: Наук. думка, 1986. – 192 с.
16. Слободяник М. Наукова бібліотека: еволюція структури і функцій. – К., 1995. – 286 с.
17. Кулешов С. Документальні джерела наукової інформації: поняття, типологія, історія типологічної схеми. – К., 1995. – 191 с.
18. Лъганасва В. О. Бібліотечна освіта: Нова парадигма розвитку – К., 1996. – 256 с.
19. Пашкова В. С. Національні бібліотечні асоціації: виникнення та еволюція діяльності. – К., 1997. – 183 с.

Надійшла до редколегії 15.05.2000 р.

УДК 015:061.1(477)

Є.М. ТОДОРОВА

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОГРАФІЇ УКРАЇНИ

Розглянуто сучасні проблеми поточної державної та репертуарної ретроспективної бібліографії України, запропоновано шляхи вирішення найактуальніших питань вдосконалення системи покажчиків національної бібліографії

Сучасний стан і завдання суспільного розвитку України висувають підвищені вимоги до системи інформаційного і бібліографічного забезпечення суспільства. В Законі України Про інформацію, прийнятому в 1992 р., підкреслюється, що інформаційний суверенітет України забезпечується виключним правом власності України на інформаційні ресурси, які формуються за рахунок коштів державного бюджету, створення національних систем інформації, установа режиму доступу інших держав до інформаційних ресурсів України.

Найважливішою складовою системи інформації України, атрибутом її

державності, зберігачем духовної та документальної пам'яті народу, показником його наукового та інтелектуального потенціалу, зокрема культурного, економічного та політичного рівнів є національна бібліографія. На етапі національного відродження та державотворення перед національною бібліографією України постають нові складні завдання, які потребують першочергового вирішення.

У процесі розбудови незалежної держави логічно було б очікувати бурхливого розвитку національної бібліографії. На жаль, в останні роки рівень її значно знизився. Насамперед це викликано такими об'єктивними чинниками, як скрутне економічне становище, криза книговидавничої справи, відсутність законодавства про обов'язковий примірник, недостатня фінансова підтримка держави, послаблення кооперації та координації між документально-інформаційними закладами. Крім того, існують різноманітні суб'єктивні фактори, які негативно впливають на стан національної бібліографії.

Національна бібліографія України розглядається нами як бібліографічна діяльність нації, взята в усій складності її історичного розвитку і функціонування. Багатозначність терміна викликана різними історичними умовами розвитку окремих держав і народів, культури, видавничої справи тощо. Пов'язана безпосередньо з матеріальною та духовною культурою, національна бібліографія, з одного боку, відображає досягнення культури народу, а з іншого - сама є фактором сприяння її розвитку.

Найважливішими проблемами сучасного етапу її розвитку є визначення деяких вихідних понять, з'ясування впливу політичного режиму держави на її стан, встановлення історичної правди, забутих імен видатних діячів, ліквідація білих плям, відповідність міжнародним вимогам.

Національна бібліографія, її розвиток, система показників, здобутки та недоліки - тема багатьох конгресів, нарад, публікацій у фаховій періодиці. Впродовж багатьох років в Україні точилися дискусії щодо теоретичних, методологічних, методичних, організаційних, фінансових та кадрових проблем. Теоретичні проблеми поточної державної бібліографії та українського бібліографічного репертуару ще в двадцяті роки порушували такі відомі фахівці, як Ю. Меженко, Ю. Ковалевський, С. Постернак, М. Ясинський, М. Сагарда, Ф. Максименко та ін. Усі вони, незважаючи на розбіжності у вирішенні докорінних питань становлення національної бібліографії, підкреслювали значимість цієї роботи, необхідність серйозного та копіткого ставлення до відбору, опрацювання та систематизації документів, створили теоретико-методологічну та методичну бази для розвитку системи національних бібліографічних показників. Відомо, що в тридцяті роки їх звинувачено в українському буржуазному націоналізмі, об'єктивізмі, формалізмі і

та ін. і ця робота була припинена на багато десятиріч. На жаль, бібліографознавці та книгознавці так і не розробили чітку програму дій, не визначили головні організаційні та методичні рішення, джерела пошуку інформації тощо.

Розглянемо деякі проблеми сучасного стану поточної національної (державної) бібліографії України.

Як відомо, національною бібліографічною агенцією є Книжкова палата України. У 1996 році, з реорганізацією в Національне науково-виробниче об'єднання, визначені її головні функції:

- наукові дослідження в галузі бібліографії, книгознавства, соціології книги та читання, консервації та реставрації документів;
- наукознавчі дослідження і розробка бібліометричних методів визначення пріоритетних напрямів і рівнів розвитку наукових досліджень;
- державна бібліографічна реєстрація та централізована каталогізація всіх без винятку друкованих видань країни;
- створення та видання державних поточних, кумулятивних і ретроспективних бібліографічних покажчиків, реферативних журналів і науково-аналітичних оглядів, друкованих анотованих карток;
- розробка та експлуатація бібліографічних баз даних і мереж бібліографічної інформації;
- державна стандартизація видавничої й бібліотечної справи, розробка та контроль за дотриманням стандартів суб'єктами видавничої діяльності, сертифікація друкованої продукції, баз даних й інформаційно-бібліографічних систем;
- комплектування і зберігання повного і недоторканого фонду Державного архіву друку - головного сховища всіх видів документів, виданих на території України;
- державна статистика друку, підготовка статистичних матеріалів, що характеризують динаміку та тенденції у видавничій справі.

Після переїзду Книжкової палати з Харкова до Києва державна (поточна національна) бібліографія значно втратила свої колишні здобутки. Політичний та економічний стан країни призвів до недостатньої фінансової підтримки, втрати кваліфікованих кадрів, низької заробітної плати фахівців (що взагалі характерно для сфери культури, освіти, науки), тобто фактично склалася кризова ситуація, майже катастрофічна для національної бібліографії. Збитковість поточних бібліографічних покажчиків, комерціалізація книгодрукування, недостатнє фінансування та незадовільне державне регулювання - всі ці фактори унеможливають високий рівень розвитку національної бібліографії, що в свою чергу, стає перепорою для сучасного розвитку науки, техніки, інформаційних технологій інтелектуального роз-

витку нації.

За останні дванадцять років Книжкова палата України не видала жодного ретроспективного бібліографічного покажчика, не бере участі в створенні українського бібліографічного репертуару, складової єдиної системи національної бібліографії, поточна та ретроспективна розвиваються за власними законами, готуються різними установами, за різними методиками, що не підвищує їх якості, а навпаки, перешкоджає розвитку у єдиному інформаційному просторі не лише нашої країни, а й всього світового співтовариства.

Протягом майже десятиріччя в Україні не видавалися друковані картки для різних типів бібліотек, що також не поліпшило стану як бібліотечної справи, так і національної бібліографії зокрема.

Відсутність тривалий час Закону про обов'язковий примірник призвела до того, що багато поліграфічних та видавничих установ, здебільшого комерційних та приватних, не надсилають всі сигнальні примірники своєї продукції до Книжкової палати, що призвело до того, що облік творів друку, перш за все, періодичних видань, і, відповідно, інформація про деякі видання вже втрачена для історії назавжди.

Одним із шляхів виходу національної бібліографії з кризового стану можна вважати прийняте, нарешті, Закону про обов'язковий примірник, а також видання державних бібліографічних покажчиків за державним замовленням згідно з Національною програмою випуску літератури до 2000 року. Крім того, найважливіше значення буде мати розробка та впровадження нових інформаційних технологій та комп'ютерних систем, що дасть можливість увійти в світову інформаційну інфраструктуру, а також співробітництво з національними бібліографічними агенціями інших країн світу з метою обміну передовим бібліографічним досвідом. Так, у 1996 р. в Книжковій палаті України були створені комп'ютерні бази даних: а) газетні видання України; б) видавництва й видавничі організації України; в) каталог нових видань України; г) слов'янські центри світу. Нині готуються до вводу в експлуатацію деякі інші бази даних. Поліпшенню роботи Книжкової палати сприятиме і переведення архіву друку з Харкова до Києва, організація та зберігання його з урахуванням сучасних технологій та вимог. Велика робота здійснюватиметься в Книжковій палаті по реставрації та консервації документів у книгозшивах, для чого передбачається створити навчально-виробничий реставраційний центр та відповідну матеріально-технічну базу (8, с. 6).

Як зазначає директор Книжкової палати України М. Сенченко, головним завданням ниніє створення державної автоматизованої системи Видавнича діяльність України, складові частини якої: 1) автоматизована система Державна статистика друку; 2) автоматизований банк даних Національна бібліографія, який міститиме інформацію про книги та брошури з

1991 р. та газетні й журнальні статті з центральних газет та всіх журналів з 1996 р., 3) автоматизована система централізованої каталогізації та інформування про нові видання України. Передбачається, що нового рівня сягне інформування споживачів на базі комп'ютерного забезпечення з метою зробити доступною інформацію з національних поточних та ретроспективних показників для кожного абонента (8, с. 7).

Удосконаленню методики бібліографування в посібниках поточної національної бібліографії також має сприяти створення спеціалізованої бібліотеки міжнародних нормативів, стандартів, описів та класифікацій у національній бібліографії.

Таким чином, створення автоматизованого банку даних Національна бібліографія надасть можливість не лише вдосконалити методику бібліографування, уніфікувати бібліографічний опис, увести предметні рубрики та індекси різних систем класифікації, що відповідатимуть вимогам міжнародних стандартів, але й зробити доступною цю інформацію для кожної бібліотеки країни та інформаційного центру, а також індивідуального абонента, тобто значно знизити матеріальні й людські витрати. Але без достатнього державного, спонсорського та благодійного фінансування навряд чи можливі ці продумані та важливі заходи по виведенню з кризи поточної національної бібліографії України.

Якщо державна бібліографія, незважаючи на деякі недоліки, все ж більш-менш стабільно функціонувала, ресструючи потоки різних типів та видів документів, що вийшли друком на території України, то бібліографування масиву українських книг та інших творів друку була та й понині залишається досить проблематичною.

Звичайно, ми маємо деякі досягнення в цій галузі. Передусім слід згадати показники С. Петрова, Я. Запасака, Я. Ісаєвича, які відображають досягнення українського книгодрукування у дожовтневий період, але не слід забувати, що вони не є вичерпними, самі вже стали бібліографічною рідкістю. Тому проблема створення українського бібліографічного репертуару протягом останніх десяти років знову є найактуальнішою на всіх рівнях наукового бібліографічного спілкування.

Цей процес започатковано в 1989 р., коли Бюро відділу літератури, мови та мистецтвознавства АН УРСР прийняло ухвалу Про створення Державного фундаментального реєстру друкованої продукції України, ініціатором чого була ЦНБ ім. В.І. Вернадського. Ця проблема обґрунтована в Науково-технічній програмі Книжкова спадщина України: створення бібліографічного реєстру та системи зберігання і загальнодоступності, затвердженої Комітетом з науково-технічного прогресу при Кабінеті міністрів України. Що ж конкретно зроблено за ці десять років з моменту прийняття Програми?

Ініціатор продовження роботи над УБР, ЦНБ ім. В.І.Вернадського з 1991 р. розпочала створення автоматизованої бази даних як основи для підготовки системи посібників репертуарного характеру. В 1992 р. вона підготувала варіант програми *«Книги українською мовою. 1798-1917 рр.»*: Бібліографічний покажчик: Методичні рекомендації щодо складання» та надіслала його для ознайомлення в базові бібліотеки України - Львівську наукову бібліотеку ім. В. Стефаника, Харківську державну наукову бібліотеку ім. В. Короленка та Одеську державну наукову бібліотеку ім. М. Горького. Мимохіть додам, що ні Республіканська бібліотека (нині Національна парламентська), ні великі спеціальні бібліотеки, ні інститути культури, де працюють провідні бібліографознавці нашої країни, цієї програми не одержали, не мали змоги її обговорити та внести свої корективи та пропозиції. Вважаю, що подальший перебіг подій по створенню УБР наочно свідчить про недопустимість такого нехтування думками фахівців. Отже, як зазначено у передмові до цієї програми, матеріал до бібліографічних покажчиків репертуару включатиметься за такими ознаками: 1) мова; 2) територія; 3) авторство; 4) зміст. Тобто є визначальною при відборі матеріалу. Крім того, розроблено схему та проспект усієї системи покажчиків репертуару, подано історію створення УБР, наведено схему та проспект покажчика Книги українською мовою. 1798-1917 рр., викладено основні методичні рішення - відбір матеріалу, особливості бібліографічного опису, система допоміжних покажчиків. На перший погляд, залишилися лише приступити до активної та плідної роботи. Що ж ми маємо на сьогоднішній день?

ЦНБ ім. В.Вернадського, як головна організація, передбачала, що за єдиною методикою всі інші бібліотеки-учасниці опрацюють свої фонди та надішлють до неї відомості про наявні книги для подальшого включення до банку даних. Але, на жаль, ні координації, ні кооперації у такому важливому ділі не вдалося досягти. Через організаційну невирішеність, затримку з розробкою конкретних методик та наукових підходів, розбіжність у теоретичних розуміннях проблеми різні бібліотеки всіх систем та відомств почали створення своїх власних покажчиків, які являють собою друковані каталоги україномовних книг дожовтневого періоду. Так, Національна парламентська бібліотека України працює над покажчиком Друкований зведений каталог української книги у фондах державних бібліотек. Позитивним фактором є те, що до складу цього покажчика увійдуть документи з усіх найбільших бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України, а також деяких музеїв, у фондах яких зберігається чимало стародруків. Хоч у публікаціях в спеціальній періодиці відсутні відомості про хронологічні межі покажчика, можна здогадатися, що він буде присвячений книгам дожовтневого періоду. Величезний масив карток (понад 100 тис.), робота в

ручному режимі, ведення двох паралельних картотек - алфавітної (контрольної) та хронологічної (бази майбутнього покажчика), вилучення дублетних карток, проставлення сиглів, уточнення та редагування бібліографічних описів - все це копітка та трудоміська робота, яка вимагатиме значного часу, тому кінцева дата роботи над покажчиком досить проблематична.

Складовою частиною майбутнього покажчика можна вважати вже підготовлений та поданий до друку каталог Українська книга у фондах Національної парламентської бібліотеки України у трьох частинах: Ч.1 Книги українською мовою; Ч.2 Книги російською мовою; Ч.3 Книги іншими мовами. Стародруки. Як бачимо, головною ознакою побудування цього покажчика можна вважати територіальну з подальшим розподілом за мовною ознакою, а в середині кожної частини - за хронологічною.

З пропозиціями щодо методики створення українського бібліографічного репертуару, розробленою ЦНБ ім. В.Вернадського, також не погоджуються фахівці Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка. Вони розпочали роботу над покажчиком української книги на західноукраїнських землях - Галичині, Буковині, Закарпатті за період 1914-1933 рр.з додатком книг української еміграції. Незрозуміло, правда, чому саме ці дати були обрані як кінцеві хронологічні межі, але мабуть у подальшому складачі пояснять логіку свого рішення. Безумовно, важливою подією на шляху створення повного українського репертуару є публікація ЛНБ ім. В. Стефаніка картотеки української книги 1798-1916 рр., яка була створена ще у 1945-1948 рр. на базі фондів Львівської та Київської бібліотек під керівництвом Ю. Меженка. Звичайно, її можна вважати лише першою ластівкою, попереду ще велика, науково обгрунтована робота по добору, систематизації, опису документів, складанню допоміжних покажчиків і т.і., але початок руху на довгому та складному шляху до репертуару не може не радувати.

Крім названих вище покажчиків видано також каталог Українська книга у фондах Одеської державної наукової бібліотеки ім. М. Горького, каталог Книги українською мовою у фондах ХДНБ ім. В.Г. Короленка (1798-1923), ведеться подібна робота деякими державними спеціальними бібліотеками.

Чи можна вважати всю цю безумовно корисну роботу складовими частинами створення єдиного українського бібліографічного репертуару? На жаль, ні і ще раз ні. Спробуємо проаналізувати основні шляхи та етапи цієї найважливішої на сьогодні роботи.

Існує два шляхи створення бібліографічних репертуарів: 1) добір матеріалів з друкованих бібліографічних джерел (покажчиків, каталогів, списків літератури) з подальшим переглядом книг *de visu*; 2) опрацювання книг *de visu* безпосередньо з фондів бібліотек і установ-фондотримачів, додаючи матеріал з друкованих бібліографічних джерел на другому етапі роботи.

На наш погляд, саме другий шлях є найбільш ефективним, бо дозволяє безпосередньо познайомитися з документом, зробити бібліографічний запис за єдиною методикою, яка розроблена з урахуванням міжнародних вимог, дасть можливість уникнути різних підходів як до опису, так і до принципів добору матеріалу (хронологічного, за типами та видами друкованих видань, мовного, авторського, територіального тощо), структури покажчика, розробки системи допоміжних покажчиків і методики їх складання, позначки установи-фондотримача конкретного документу (сигли) і т.і.

Очевидно, що для впровадження в життя цього проекту необхідно перш за все прийняти державну програму, визначити учасників цієї роботи, забезпечити надійне державне фінансування, державну підтримку. Необхідно також ретельно вивчити світовий досвід з підготовки подібних бібліографічних репертуарів, а також ті надбання, які вже є в Україні в цій галузі, підготувати розгорнуті методичні рекомендації. Зрозуміло, що така робота можлива лише за умов використання сучасної комп'ютерної техніки, тому потрібна розробка відповідних програм, залучення кваліфікованих програмістів, інженерів, операторів тощо.

Причинами гальмування роботи над українським бібліографічним репертуаром В. Омельчук називає невизначеність фінансових та організаційних основ створення УБР, тобто відсутність постійного та достатнього державного фінансування, спонсорської допомоги, залучення українознавчих організацій діаспори, а також єдиного позавідомчого науково-методичного центру, який би був відповідальним за виробку методичних та практичних рішень, узгоджував, спрямовував та контролював би діяльність всіх організацій-учасників (6). Інший відомий вчений, Л. Гульденберг, підкреслює, що до такого центру повинні входити лише фахівці, професіонали-бібліографи, програмісти, а не чиновники інформаційно-бібліографічних установ та офіційних органів (2, с. 17).

До сих пір не вирішене питання про обґрунтування теоретичних, ідеологічних, методологічних засад підготовки УБР, відсутні єдині принципи охоплення матеріалів, їх бібліографічного опрацювання, систематизації, предметизації і т.і. Зрозуміло, що досягти деяких компромісних рішень підготовки УБР допоможуть вже вироблені та практично випробувані міжнародні вимоги, а також досвід передових країн світу у цій галузі.

Приступаючи до складання УБР, перш за все треба визначити типи та види документів, які підлягають реєстрації в УБР, встановити черговість їх опрацювання, визначити територіальні межі обліку. Різні науковці пропонують різноманітні підходи - враховувати твори друку, які виходили на землях у складі дореволюційної Росії, а після 1917 р. - у межах сучасної України (Л. Гольденберг); інші - включати і західноукраїнські землі, які належали

Польщі або Австро-Угорщині (В. Омельчук, Я. Дашкевич) та інші підходи.

На наш погляд, мають бібліографуватися документи, які виходили на території сучасної України незалежно від колишньої державної приналежності, мови, змісту, політичного та ідеологічного напрямку, рівня інформованості, авторства тощо. Інші підходи та варіанти - мовний, змістовний, етнічний не можуть виступати як визначальні та головні. Звичайно, вони мають право на розгляд, але як додаткові, вторинні, а в сукупності з основними, складеними за територіальним принципом, будуть являти собою цілісну систему національної ретроспективної бібліографії.

Друковані каталоги україномовних книг, про які вже йшлося, до деякої міри заповнюють прогалини в українському бібліографічному репертуарі. Основним їх принципом складання був мовний, тобто реєструвалися книги українською мовою незалежно від місця видання. Звичайно, такий підхід не є суто професійним, він викликаний скоріше ідеологічними намірами, тобто на терені відродження української нації, про що так полубляють наголошувати з трибун різного рівня наші політики, чиновники та й чимало науковців, забуваються здобутки та досягнення всього багатонаціонального народу України, який також має невід'ємне право на місце як в історії країни, так і в її культурі та бібліографічному відображенні. Крім того, такий підхід унеможливило простеження географії книгодрукування, діяльності видавничих організацій, змісту видань, взагалі розвитку книговидавничої справи в країні на тому чи іншому етапі її історії. Не можна забувати і про неодноразові заборони книгодрукування українською мовою, що не могло не відобразитися на загальному стані інтелектуального та культурного стану народу України, формуванні його національної ідентичності.

Першорчерговим завданням, на наш погляд, є створення банку даних фондів всіх великих універсальних та спеціальних бібліотек країни та об'єднання його за допомогою Інтернету в єдину комп'ютерну систему. На другому етапі роботи доцільно поповнювати банк даних результатами перегляду електронних каталогів найбільших бібліотек світу, посібників національної бібліографії інших країн, фондів українознавчих центрів діаспори, архівів друкерень та книговидавництв. Такий підхід дозволив би при одноразовому введенні та обробці інформації використовувати її безліч раз у самих різноманітних цілях - для створення повного українського бібліографічного репертуару (що найцінніше - без жодних обмежень - територіальних, мовних, хронологічних, етнічних, змістовних тощо), для складання єдиного зведеного електронного каталогу всіх бібліотек України (а їх, як відомо, налічується понад 50 тисяч) без галузевих та відомчих обмежень, для підготовки на цій основі різноманітних галузевих, тематичних, краснавччих, персональних та інших бібліографічних покажчиків, випуск яких останнім

часом значно зменшився. Слід мати на увазі, що до того, як така робота має бути розпочата, треба виробити єдині підходи та правила щодо бібліографічного опису, спираючись перш за все на вимоги та рекомендації ЮНЕСКО, розробити систему обов'язкових допоміжних покажчиків, в даному випадку вони ж будуть служити джерелами пошуку необхідних документів: іменний, систематичний, назв безавторських творів та збірок, географічний, мовний, предметний, топографічний та деякі інші.

Більшість українських науковців та бібліографів-практиків вважають датою виникнення української книги 1798 рік, тобто ведуть хронологічний відлік від моменту виходу Енеїди І. Котляревського (такої думки додержуються В. Омельчук, Я. Дашкевич, В. Патока та інші). Безперечно, ця дата має відлікове значення, якщо говорити про книги, надруковані новою українською мовою. Якщо ж вести мову про книги, які були надруковані на території України різними мовами, то, безперечно, хронологічна межа такого обліку буде зовсім інша - 1574 рік, тобто дата виходу в світ львівського Апостола І. Федорова. Як відомо, стародруки вже були відображені у бібліографічних посібниках С. Петрова, Я. Запаса, Я. Ісаєвича, але ще раз перевірити їх повноту, удосконалити бібліографічні записи, систему допоміжних покажчиків, об'єднати всі друковані документи в єдиному покажчику - все це буде роботою дуже корисною та важливою. Треба також дійти єдиної думки про те, чи ввійдуть до складу українського бібліографічного репертуару рукописні книжки, які складають невід'ємну складову частину української культури та інтелектуального доробку нації. На наш погляд, це питання повинне бути вирішене на користь такого включення, щоб мати цілісну систему всіх без винятку документів, без хронологічних, поліграфічних, мовних, територіальних, типо-видових, етнічних та інших обмежень, тобто всіх, які мають те чи інше відношення до України. А для покажчика рукописних книг і перша хронологічна межа буде іншою - 1073 рік, тобто від списків істинних і ложних книг в Изборнике Святослава.

Попри безліч публікацій та виступів українських бібліографознавців на наукових конференціях, нарадах та семінарах, й досі не одержала належної уваги проблема створення УБР радянського періоду. Та робота, яка була здійснена Книжковою палатою України по створенню репертуару української книги та не була завершена з ідеологічних причин, повинна бути обов'язково поновлена. Не маючи кумулятивних покажчиків літописів книг та інших видів друкованої продукції, не можна говорити про будь-яку об'єктивну картину національної бібліографії та книгодрукування за весь період їхнього існування.

Один із принципів, який на думку деяких фахівців має бути поряд з іншими покладений в основу створення українського бібліографічного репер-

туару, а також поточної національної бібліографії, - це принцип авторства або етнічний. Згідно з ним, бібліографуватися мають всі твори авторів-українців, де б вони не жили. Такий підхід є дуже небезпечним в країні, де живе понад сто націй та народностей, безліч змішаних браків, змінених прізвищ та сумно відомої в минулому п'ятої графи, завдяки якій люди примушені були замість своєї рідної національності вказувати більш пристойну, щоб уникнути небажаних утиснень при прийомі на престижну роботу або навчання. Незрозуміло, якими документами та до якого коліна треба доказувати свою українськість, а також що робити з надрукованими за кордоном працями вчених, яких знає й поважає весь науковий світ, але які не є українцями за походженням, хоч і живуть або жили колись в Україні. Вважаю, що тут знов постає не суто бібліографічний, а політичний аспект вирішення цієї проблеми.

Отже залишається сподіватися, що незважаючи на скрутне економічне та політичне становище, організаційні, методичні та деякі інші складнощі, фахівці України нарешті перейдуть від дискусій та суперечок до конкретної плідної роботи над створенням єдиної системи покажчиків української національної бібліографії, науково обгрунтованої, фінансово підтриманої, методично забезпеченої і такої необхідної науковцям різних галузей знання та бібліографам-практикам не лише нашої країни, але й світової спільноти в цілому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вовченко І.О. Державна (національна) бібліографія України і міжнародні вигоди // *Бібл. вісн.* - 1994. - № 1. - С. 13-17.
2. Гольденберг Л. Репертуар української книги: чергові роздуми навколо давньої проблеми // *Вісн. Кн. палати.* - 1997. - № 9. - С. 16-18.
3. Дашкевич Я. Народа нездійснених мрій // *Бібл. вісн.* - 1993. - № 3-4. - С. 30-32.
4. Жданова Р. Ще раз про український бібліографічний репертуар // *Вісн. Кн. палати.* - 1997. - № 1. - С. 9-11.
5. Національна бібліографія України: стан і тенденції розвитку: Матер. міжсвід. наук. конф., 12-14 квіт. 1994 р., м. Київ / Нац. публ. б-ка України. - К., 1995. - 150 с.
6. Омельчук В. Національна бібліографія України: тенденції розвитку, проблеми розробки // *Бібл. вісн.* - 1995. - № 5. - С. 1-13.
7. Патока В. До проблеми створення українського бібліографічного репертуару // *Вісн. Кн. палати.* - 1996. - № 1-2. - С. 9-10.
8. Сенченко М. Книжкова палата України. Проблеми і перспективи // *Вісн. Кн. палати.* - 1996. - № 1-2. - С. 5-7.
9. Чекмарьов А.О., Жданова Р.С. Український бібліографічний репертуар: Питання методики та організації // *Бібл. вісн.* - 1993. - № 1-2. - С. 21-23.

Надійшла до редколегії 24.04.2000 р.